

# Ideologická diverzia a jej metódy ako nástroj politiky imperializmu

Generálny tajomník ÚV KSSZ Jurij Andropov na zasadnutí Ústredného výboru KSSZ 15. júna 1983 podčiarkol, že „v celej našej výchove a propagandistickej práci treba stále vychádzať z osobitosti historického obdobia v ktorom žijeme a tou je konfrontácia dvoch úplne protichodných svetových názorov a dvoch politických smerov — socializmu a imperializmu, konfrontácia, ktorej intenzita a ostrie nemajú obdobu v celom povojnovom období. Bojuje sa o myslenie a srdcia niekoľkých miliárd ľudí na celom svete“. (Pravda, 16. 6. 1983, s. 6.) Pritom je veľmi dôležité odhaľovať lživosť a zákernosť imperialistickej propagandy. Pretože ideologická diverzia a jej metódy sú významným nástrojom politiky imperializmu, pokúsime sa v tejto stati objasniť ich skutočnú podstatu a súčasnú zameranosť proti ČSSR.

Celá doterajšia prax ideovo-diverzného pôsobenia je presvedčivým svedectvom o jeho priamej závislosti a podmiernenosti na politike vládnych kruhov imperialistických štátov. Nech sa tvorcovia, predstavitelia a realizátori antikomunistickej propagandy akokoľvek snažia dokazovať, že ich činnosť je nadtriedna, neideologická a podobne, skutočnosť ostáva rovnaká — antikomunistická propaganda je bezprostredným výrazom triedno-politických záujmov buržoázie.

Dnes ani jeden rozumné uvažujúci človek nepochybuje napríklad o tom, že keby nebolo realizačných plánov USA a ďalších

štátov NATO na rozmiestnenie nových amerických rakiet stredného doletu v západnej Európe a tým získania vojenskej prevahy nad krajinami Varšavskej zmluvy, **nebolo** by ani provokácie rozvírenej okolo juhokorejského lietadla. Cieľom tejto provokácie nebolo v podstate nič iné, ako snaha propagandistickými prostriedkami vyvolať u ľudí nenávisť k Sovietskemu zväzu, jeho „agresívnej politike“ a spolu s tým ovplyvniť svetovú verejnú mienku a psychologicky pripraviť, naladiť široké vrstvy obyvateľstva k pozitívnemu prijatiu plánov na rozmiestnenie rakiet.

Poučenie z toho ale i desiatok a stoviek ďalších predchádzajúcich príkladov spočíva v tom, že antikomunistické, ideovo-diverzné a psychologické opatrenia zvyšujú svoju intenzitu s patričným časovým **predstihom** pred takými politickými, vojenskými, ekonomickými a ďalšími rozhodnutiami vládnych kruhov imperializmu, ku ktorým sa očakáva veľká nevoľa a odpor širokej verejnosti.

Ďalej sa potvrdzuje, že ideovo-diverzné pôsobenie imperializmu vždy bolo, je a bude neoddeliteľnou súčasťou psychologicko-vojny vedenej proti nám. „Triedny nepriateľ, — bolo podčiarknuté na zasadnutí ÚV KSSZ v júni 1983, — sa netají zámerom likvidovať socialistické zriadenie. Prezident Reagan vyzval k novému „križiackemu ťaženiu proti komunizmu. Za jeden z hlavných prostriedkov dosiahnutia svojho cieľa považuje imperializmus „psychologickú vojnu“. Západ ju vedie najvy-

pätejším, dá sa povedať hysterickým protisovietskym a antikomunistickým tónom". [Rudé právo, 15. 6. 1983, s. 7.]

Podstatu psychologickéj vojny tvorí komplexné využitie všetkých prostriedkov ideologickeho, zahraničnopolitického, ekonomického, vojenského, diplomatickeho a ďalšieho pôsobenia imperialismu s cieľom **rozvrátiť socializmus** cestou sústavného narúšania morálnopolitického stavu obyvateľstva vrátane ich ozbrojených síl. Psychologická vojna je vedená v mierových časoch a vo vojne. Spolu so snahou spôsobiť ideologický a morálny rozklad obyvateľstva a vojsk, znížiť ich psychickú odolnosť a schopnosť účinného odporu, veľké úsilie je vyvinuté na to, aby sa u našich ľudí utvárali a podnecovali také postoje, verejná mienka, správanie a konanie, ktoré by zodpovedalo politickým a vojenským cieľom imperialismu. [Porovnaj: Dianiška, G.: Psychológia v práci straníckeho lektora. Bratislava, Pravda 1980, s. 45—46.]

Tá časť psychologickéj vojny, ktorá pre splnenie svojho cieľa využíva zákerný, podlý, nevyberavý a racionálne nezdôvodnený komplex ideovo-propagandistických, programových a organizačných podujatí antikomunistických centrál zameraných k postupnému rozkladu politického, triedneho uvedomenia pracujúceho ľudu a sociálno-politickej štruktúry v socialistických krajinách, označujeme ako **ideologickú diverziu imperialismu**. Vo vzťahu k antikomunistickej propagande ide teda o poňatie širšie, pričom ale táto tvorí jadro ideologickej diverzie. Antikomunistická propaganda je zameraná nielen smerom do socialistických, ale i kapitalistických a rozvojových krajín.

Najstabilnejšími prvkami mechanizmu ideologickej diverzie imperialismu sú jej ciele a zásady. Dynamickosť sa prejavuje v obsahu a osobitne v metódach jej pôsobenia.

**Metódy** ideologickej diverzie charakterizujeme ako cieľavedomé, najvhodnejšie spôsoby realizácie jej cieľov, úloh a zásad. Ako spôsoby, ktorými sa vnáša ideovo-diverzný obsah do vedomia našich občanov. Najšpecifnejším teoreticko-metodologickým základom týchto metód je **sugescia** a **manipulácia** s informáciami.

Podstata sugescie spočíva v tom, že vplyva na psychiku, správanie a konanie človeka nepozorovane. Nekomunikovateľne prenikajú do psychiky človeka, realizuje sa sugescia v jeho životnej činnosti vo forme správania snáh, motívov a postojov. Sugescia stimuluje vedomie človeka, ale samotný človek neprejavuje k vsugerovanému obsahu ani kritický, ani afektný vzťah. [Pozri: Švarc, E. I.: Vnušenie v pe-

dagogickom procese. Perm, PGPI 1971, s. 6 — preklad z ruštiny.] Zjednodušené povedané, sugescia v systéme antikomunistickej propagandy je procesom, v ktorom má človek prijímať idey bez ich premýšľania. Takéto stavy môžu vzniknúť u mnohých ľudí osobitne vtedy, keď sa priamo pôsobí na ich emócie, mentalitu, biologickofyziológické potreby a podobne. Práve táto skutočnosť je hrubo zneužívaná ideologickou diverziou imperialismu.

Manipulácia s informáciami, ako druhý najšpecifnejší základ metód ideologickej diverzie je v podstate **dezinformáciou** prijímateľa, pretože aj keď navonok vyvoláva v ňom proces premýšľania a racionálneho posudzovania predkladaných ideí, môžu tieto idey „obsahovať úplne falošný obraz reality, ktorý keď je nedokazateľný, má podľa západných psychológov rovnaký účinok ako pravda". [Porovnaj: Borský, V.: Psychologická analýza podstaty, zásad a metód antikomunistickej propagandy. Autoreferát KDP, Bratislava, VPA KG 1979, s. 18.]

Vychádzajúc z týchto dvoch základných prístupov v koncipovaní metód ideologickej diverzie imperialismu, ako i dlhoročnej praxe ich uplatňovania, môžeme konkrétne ideovo-diverzné metódy začleniť do dvoch navzájom veľmi úzko spätých skupín:

- metódy **psychologické**, ktoré sú jednoznačne zamerané a zneužívané pre priame, sugestívne pôsobenie na emócie a ďalšie podvedomé a nevedomé ľudské stránky psychiky,
- metódy **ideologicko-psychologické** v ktorých sa kombinuje rozumové s emocionálnym pôsobením.

Skupinu psychologických metód tvoria:

1. **Metóda „obrátených rolí"**, ktorá je jednou z najfrekvencovanejších metód ideologickej diverzie imperialismu zvlášť v poslednom období. Psychologická podstata tejto metódy spočíva v pokusoch o vytváranie klamného obrazu sveta vo vedomí ľudí, teda o vytváranie ich „falošného vedomia", na základe ktorého by konali v intenciaciach politiky imperialismu. Využívajú sa k tomu tri základné postupy: nepretrajné opakovanie zjednodušených tvrdení; manipulácia s pojmami a situačne výberové označovanie politiky a hodnôt socialistických krajín za kapitalistické a naopak. Buržoaznym teoretickým východiskom opakovania zjednodušených tvrdení je psychológia davov, kde sa podčiarkuje, že časté a jednoduché opakovanie bez zdôvodnenia, sa nakoniec usadzuje v hlbine nevedomia ľudí a stáva sa podnetom pre ich správanie a konanie. Pritom podstata

„zjednodušenia“ je v tom, že sa jav, idea tvrdenie uvádzajú bez historických a vzájomných súvislostí, odtrhnuté od objektívnej reality. Tento postup bol a je aj v súčasnosti často zneužívaný osobitne vo vzťahu k internacionálnej pomoci Sovietskeho zväzu ďalším socialistickým alebo rozvojovým krajinám. Tak napríklad nezabudli sme ešte na tisíckrát opakované, nenávisťné osočovanie Sovietskeho zväzu ideovo-diverznými centrami ako „agresora, intervenťu a utláčateľa slobodných národov“ v spojitosti s kontrarevolučnými pokusmi imperialismu či už v MER, ČSSR, alebo za posledné dva roky v PER a Afgánskej demokratickej republike. Pritom netreba robiť žiadne presvedčovací kampane k tomu, aby každý nezaujatý človek pochopil, kto je skutočným agresorom, intervenťom a utláčateľom slobodných národov. Stačí pripomenúť len jeden všeobecne známy fakt — USA od roku 1945 v mene „humanizmu“ viedli vrátane s posledným barbarským vpádom do Grenady 26 agresívnych, vojenských intervencií a vojen v rôznych oblastiach Ázie, Afriky, Strednej a Južnej Ameriky.

Opakovanie zjednodušení tvrdení je v ideovo-diverznom pôsobení často doplnované manipuláciou s pojmami. Ide v podstate o zonglovanie slovami, obyčajne dvoch protikladných pojmov. Pritom predpokladom je, aby príjemca k jednému z nich cítil hlboký odpor, záporný vzťah. Ten sa potom má preniesť na druhý uvádzaný pojem. Tak napríklad fašizmus, ktorý je principiálne odsudzovaný väčšinou ľudí, je v ideovo-diverznom vysielaní, buržoaznej tlači, ale nezriedka aj v oficiálnych prejavoch predstaviteľov imperialistických vládnych kruhov, stotožňovaný s komunizmom, ako „totalitným systémom“. Podobne, osobitne v posledných 2—3 rokoch, manipuluje sa s takými tzv. „všeľudskými“ pojmami, akými sú: sloboda a demokracia, ľudské práva a v ich protipóle — „komunistická tyrania“, „utlačovanie osobnosti v socializme“ a ďalšie.

„Klasickou ukážkou manipulácie s pojmami bolo napríklad vystúpenie Reagana pred britským parlamentom 8. júna 1982. Citujem z jeho prejavu: „Pochod slobody a demokracie ponechá marxizmus-leninizmus na smetisku dejín, rovnako ako ponechá iné tyranie, ktoré dusia slobodu a umlčujú sebavyjadrenie ľudu“. [Text prejavu prezidenta Reagana, uverejneného agentúrou UPI 9. 6. 1982.] Myslím, že uvedený výňatok nevyžaduje ďalšie komentovanie.

Dnes azda najpoužívanejším postupom utvárania „falošného vedomia“ máš je situácie výberové označovanie politiky a

hodnôt socialistických krajín za kapitalistické a naopak. Neprekonateľným majstrom v realizácii tohto postupu je znovu pán Reagan. Podľa potreby a danej situácie prezentuje USA ako krajinu, ktorá je „hlbokou oddanou veci mieru“ a Sovietsky zväz ako „hlavný zdroj napätia a nebezpečenstva vo svete“. Až tragikomicky a z vecného hľadiska úplne rozporne pôsobí jeho vystúpenie pred japonským parlamentom 11. novembra 1983. Dovoliť si pred zástupcami krajiny, ktorá ako prvá niesla ničivé následky americkej atómovej bomby, pokrytecky vydávať USA za najväčšieho zástanca mieru a jadrového odzbrojenia, hoci každému sú až priveľmi dobre známe americké vojenské doktríny o „obmedzenej jadrovej vojne“ a o „jadrovom zastrašení“ ZSSR, k čomu okrem iného má prispieť aj rozmiestnenie rakiet stredného doletu v západnej Európe.

Mohli by sme uviesť rad ďalších príkladov o „mierutvorných“ opatreniach a návrhoch USA, ktoré nás nenechajú ani na okamih v pochybnostiach o tom, že expanzívna a prirodzená agresivnosť sú najvlastnejšími produktami imperialismu. Pripisovanie týchto vlastností socializmu a komunizmu cestou metódy „obrátených rolí“ bolo a bude vždy neúčinné nielen preto, že samotnou podstatou komunizmu je odstránenie vykorisťovania človeka človekom, boj za mier a pokrok vo svete, ale i preto, že v politike Sovietskeho zväzu a ďalších socialistických krajín nedochádza k rozporu medzi slovom a činom tak, ako je to zbežným javom v politike imperialistických štátov.

2. **Metóda tzv. kryštalizácie** ako ďalšia metóda ideologickej diverzie je založená na poznatku, že v psychike každého človeka sa nachádzajú faktory určitého druhu nespokojnosti. Napríklad nespokojnosť s vykorisťovaním, nespokojnosť s pracovnými výsledkami, nespokojnosť s cenami, výškou platu a podobne. Zo spoločného hľadiska obsah zamerania nespokojnosti môže byť teda pozitívny, negatívny alebo indiferentný. Podstata mechanizmu „kryštalizácie“ spočíva v tom, že sa najskôr jednotlivé prvky nespokojnosti umelo sústredia a zamerajú sa na určitý fiktívny, náhradný cieľ. Keď takto vytvorený komplex nespokojnosti dosiahne požadovanú intenzitu (vykryštalizoval sa), zmení sa náhle jeho smer k skutočne sledovanému cieľu, na ktorom má dôjsť k „vybitiu“. V pozadí každého čiastkového, skutočného cieľa sledovaného ideologickou diverziou stojí jej všeobecný cieľ — rozklad socializmu.

Metóda „kryštalizácie“ je permanentne používanou metódou ideologickej diverzie

imperializmu. Obsahovo sa zameriavala, ale i dnes sa zameriava na vyvolávanie nespokojnosti s „nízkou“ životnou úrovňou v Československu, kde sa ako základná príčina uvádza „ľudom vnútený komunizmus sovietskeho typu“ a uplatňovanie vedúcej úlohy strany v našej spoločnosti, ktorá im vadí nielen v ekonomickej, ale vo všetkých ďalších oblastiach života a činnosti socialistickej spoločnosti. Nespokojnosť vyvolávajú opisovaním vykonštruovaného „náboženského útľaku a perzekúcie cirkve v ČSSR“. Je až neuveriteľné, kam až siaha fantázia, zlomyseľnosť, ale i hlúposť ideovo-diverzných centier, keď sa zvlášť v poslednom období snažia široko zneužiť ekologické problémy k vyvolaniu nespokojnosti s ekonomickou politikou KSC, ktorá je označovaná za „viníka ohrozenia ľudského života industrializáciou krajiny a kolektivizáciou poľnohospodárstva“. Pritom skoro denne sme svedkami toho, koľko úsilia a konkrétnych opatrení prijímajú a realizujú strany a štátne orgány pre zlepšovanie životného prostredia a vôbec pre riešenie ekologických problémov. Je typické, že pokiaľ prostriedky ideologickej diverzie maximálne dramatizujú, zveličujú a prekrúcajú ekologickú situáciu v ČSSR, ďaleko väčšie problémy kapitalistických krajín v tejto oblasti zľahčujú až bagatelizujú. Označujú ich ako „sprievodný jav civilizáčného rastu“. Vo vzťahu k ČSEA sú snahy ideologickej diverzie imperialismu zamerané na vyvolávanie nespokojnosti veliteľského zboru s uplatňovaním a prehľbovaním vedúcej úlohy KSC v armáde, k členstvu vo Varšavskej zmluve, bratrstva a bojového súdružstva osobitne so Sovietskou armádou, čo je neprestajne podnecované otrepanou frázou o „nerovnomernom postavení ČSEA v združení Varšavskej zmluvy a podriaďovaní sa hegemonizmu Sovietskeho zväzu“. Smerom k vojakom základnej služby je úsilie zamerané na vyvolávanie nespokojnosti s organizovanosťou, disciplínou, poradosťou a vojenským režimom. V poslednom roku sa obnovili a zintenzívnili pokusy o podnecovanie nespokojnosti s dĺžkou vojenskej základnej služby.

Tak by sme mohli uviesť nevyčísľiteľný rad ďalších príkladov, ktorý svedčí o jednom: ideologická diverzia imperialismu vyvoláva nespokojnosť ku všetkému, čo súvisí s marxizmom-leninizmom a s reálnym socializmom. Za čo nás chvália alebo kladne oceňujú, tam vždy nachádzame záujmy politiky imperialismu alebo buržoáznej ideológie. Preto triedne posudzovanie a hodnotenie každého ich slova a činu je základom politickej bdlosti každého z nás.

**3. Neutralizácia** je metóda, pomocou ktorej sa ideologický protivník usiluje vyvolať v objekte pôsobenia spoločensko-politickú ľahostajnosť až pasivitu. Inak povedané — neutralizovať ho od aktívneho riešenia spoločenských problémov. Najpoužívanejšími prostriedkami tejto metódy sú: reklama, filmy, braková literatúra, pornografia a podobne. Týmto a ďalšími prostriedkami sa pokúšajú buržoázni ideológovia vnašať do vedomia občanov socialistických krajín, hlavne mládeže, idey individualizmu, osobnej slávy, „západného“ spôsobu života, spotrebiteľského vzťahu k spoločnosti, bezpracného zisku, uvoľnenej sexualitý a ďalších negatívne pôsobiacich obsahov, ktoré odpútavajú pozornosť ľudí od aktívneho budovania a obrany socializmu. Na dosiahnutie tohto cieľa sa organizátori a realizátori ideologickej diverzie neštilia zneužívať až také najkrajšie prostriedky, ako je pašovanie mafií do socialistických krajín a podobne. Treba však podčiarknuť, že metóda neutralizácie zvlášť v súčasnosti je používaná v jednote a v úzkej prepojenosti s metódou provokácie.

**4. Provokácia** je metódou podpičovania a štvania k zakázanej, nedovolennej, najmä politickej činnosti. V svojej podstate je táto metóda založená na poznatkoch psychológie predvídania situácií (antipácia) a uskutočnenia (realizácia). Predvídanie situácie vyvoláva v psychike človeka napätie, ktoré sa v realizačnom procese spravidla odbúrava alebo podstatne znižuje. Nemusí však k tomu dôjsť, pretože v realizácii môže dochádzať k predvídanu ďalšej situácie, to znamená k novému vytváraniu napätia.

Mechanizmus provokácie v ideologickej diverzii spočíva v tom, že sa najskôr na vyvolanie napätia vykonštruuje situácia, ktorá má vo vedomí občanov socialistických krajín vzduriť vnútorný odraz existencnej neistoty, obmedzovania osobnej slobody, beznádejnosti, príkoria, strachu z budúcnosti a podobne. Pre tento účel sa využívajú rôzne situácie rozzúchavania vášní okolo činnosti a jej následkov u tzv. „mučeníkov, trpiteľov totalitného socialistického režimu“. Ďalej sa ukážu „skutočné“ príčiny predvídanej situácie, ktoré sú obyčajne komponované na pozadí „neľudského režimu v socialistických krajinách“.

Nakoniec sa navrhnú „jediné možné“ spôsoby riešenia, presnejšie povedané **inštrukcie** na konkrétnu protispoločenskú činnosť. Analýza minulosti, ale aj súčasnosti ukazuje, že k nim patria predovšetkým štrajky, vandalizmus a nechýba ani odporúčanie pre otvorený teror. Vo vzťahu

k ČSĽA za posledné 2 roky sme zaznamenali zvýšenú intenzitu v navádzaní mladých ľudí k priamemu odmietaniu výkonu vojenskej základnej služby.

5. **Klamanie** je jednou z najdôležitejších metód psychologického pôsobenia našich ideologických protivníkov. Používa sa najmä v krátkodobých akciách v takom čase, kedy je reálny predpoklad, že objektu nie je ešte známy skutočný, pravdivý obsah informácie javu a podobne. Klamanie sa uskutočňuje rôznymi prostriedkami. Najpoužívanejšími z nich sú rádiové a televízne vysielania, novinové články, podvrh falšovaných dokumentov a iné.

Táto metóda je zneužívaná vo všetkých oblastiach obsahového zamerania ideologickej diverzie imperializmu. Za posledné obdobie sa jej intenzita zvýšila osobitne vo vzťahu k porovnávaniu jadrového potenciálu medzi USA a Sovietskym zväzom. Smerom k Československu v skresľovaní jeho vývoja od roku 1945 a k nehoráznym klamstvám o činnosti štátneho aparátu, predovšetkým našej bezpečnosti a justície.

6. **Metóda hanobenia, zosmiešňovania, kompromitácie a škandalizovania.** Podstata tejto metódy spočíva v zisťovaní, registrácii a (po patričnom „podfarbení“ a zveličovaní) vo zverejňovaní, rozširovaní najmenších chýb, nedostatkov a slabostí, ktoré či už objektívne alebo subjektívne vznikajú pri realizácii ideí marxizmu-leninizmu. Nevšedná pozornosť sa venuje vedúcim predstaviteľom strany a štátu, prejavuje sa snaha po ich „vtlačení“ do rôznych afér a podobne.

Pri použití tejto metódy sa všeobecne počíta s vyvolaním intenzívneho psychologického šoku u obyvateľstva socialistických krajín, ktoré sa potom stáva „povoľnejším“ v prijímaní socializmu nepriateľských ideí.

Zvýšená aktivita v používaní tejto metódy sa prejavila u ideovo-diverzných centier po 8. zasadnutí ÚV KSČ so snahou zosmiešniť výsledky jeho rokovania, ktoré bolo označované za „prázdne“ a „bezobsažné“, ktoré vraj nemôže ovplyvniť skutočnosť, že „československá veda a technika zaostáva o celé desaťročia za USA a NSR.“ Spolu s tým boli niektoré naše nedostatky v ekonomike, o ktorých otvorene hovoríme a hľadáme cesty ich postupného odstraňovania, zveličované až k bezhraničným absurdnostiam a vyústili k nevášnivým tvrdeniam o tom, že „československé výrobky sú z väčšej časti nepodarky“, že naša krajina „trpí chronickým nedostatkom najrôznejšieho tovaru“ a pod.

7. **Metóda zámerného vyvolávania poplachu, sympatií a obľúbenosti ku kapita-**

**lizmu** je používaná v jednote s metódou predchádzajúcou. Je založená na pokuse utvárať náklonnosť a obdiv občanov socialistických krajín k buržoáznemu štýlu života, k celkovej politike kapitalistických štátov, k tzv. „všeľudskému“ hodnotám propagovaným buržoáznymi systémami, ale aj k ich významným osobnostiam, vedcom, hercom, športovcom a podobne.

Celou touto metódou presliaka snaha o podnecovanie individualizmu až egoizmu ako i „spotrebného vzťahu“ našich občanov k socialistickej spoločnosti. Kolektivismus, ako jej základná črta, je označovaný za „hrobová osobnosť“, za „hlavnú brzdú jej všestranného rozvoja“.

8. **Vyhrážanie** je metóda, ktorá sa používa vtedy, keď iné metódy neprinášajú žiadany výsledok. Psychologickou podstatou tejto metódy je vyvolávanie strachu u jednotlivcov alebo celých skupín. Vyhrážanie môže byť priame alebo nepriame, otvorené alebo skryté. Z hľadiska obsahu sa môže uskutočňovať vo všetkých oblastiach života spoločnosti a jednotlivca. Najpoužívanejšími prostriedkami vyhrážania je buržoázna tlač, rozhlas, televízia, letáky, listy, ale aj osobný styk.

**Skupinu ideologicko-psychologických metód ideologickej diverzie imperializmu predstavujú:**

- metóda spájania lží, ohováračiek a poloprávd s pravdou,

- metóda tendenčného využívania faktov a ich prekrucovanie, vypúšťanie hlavného a podstatného z informácie,

- metóda rýchlej reagencie a pohotovosti buržoázných oznamovacích prostriedkov,

- metóda krížového odovzdávania správ, informácií (crossreporting),

- metóda nepriameho ideologického pôsobenia.

Pretože nazvanie prvých troch metód v dostatočnej miere vyjadruje ich samotnú podstatu, nebudeme sa s nimi podrobnejšie zaoberať. Pozornosť venujeme posledným dvom.

**Metóda krížového odovzdávania správ, informácií** (tzv. crossreporting). Podstata tejto metódy tvorí maximálne propagandistické zneužívanie najmenších chýb a problémov, ktoré sa vyskytnú v niektorých zo socialistických krajín. Informácie o nich, po patričnom zveličení a skreslení, sa odovzdávajú nie do tej krajiny kde vznikli, ale do ostatných socialistických krajín. Ráta sa teda s tým, že takúto „informáciu“ nebude prijímateľ schopný objektívne posúdiť a keď áno, tak až po väčšom časovom odstupe.

Z psychologicko-pedagogického hľadiska je táto metóda zameraná tak na racionálnu, ako i citovú stránku vedomia osobnosti. Pod jej vplyvom by malo dôjsť k pocitu neistoty, ku skleslej nálade, rozčarovaniu a pochybnostiam o realnosti ideí socializmu. Mala by sa tiež zlomiť dôvera obyvateľstva socialistických krajín v pravdivosť informácií, ktoré dáva vedenie strany a vlády prostredníctvom vlastných oznamovacích prostriedkov.

**Metóda tzv. nepriameho ideologického pôsobenia.** Rozpracovanie a intenzívne využívanie tejto metódy je objektívne dané skutočnosťou, že predchádzajúca otvorená, hrubá a nenávisťná propaganda vedená proti socialistickým krajinám rýchlo stráca svoju účinnosť. Jej podstata spočíva v tom, že útoky proti marxisticko-leninským ideám, politike komunistických strán,

výsledkom výstavby a obrany socializmu, vedú sa prostredníctvom zdanlivo „nepolitických“ programov, napríklad kultúrnych programov, informácií o technike, vede, umení, športe a popularizácii „vysokej“ životnej úrovne v kapitalistických krajinách.

Z psychologicko-pedagogických hľadísk je táto metóda založená na poznatku vzájomného ovplyvňovania rozumovej a citovej stránky vedomia človeka. Má vyvolať spoločensky nežiadúce potreby a záujmy našich ľudí a tak ich motivovať až k protisocialistickému správaniu a konaniu.

V závere treba podčiarknuť, že uvedené metódy ideologickej diverzie imperializmu netvorí uzavretý systém. Mnohokrát sa navzájom prelínajú a dopĺňajú. To však nevylučuje skutočnosť, že v určitej situácii alebo etape niektorá z nich je hlavnou a najviac frekventovanou.